

Gepubliceerd in *Ons Erfdeel* 2016/3.

Zie www.onserfdeel.be of www.onserfdeel.nl.

Léon De Smet, *Interieur*, 1911, 121 x 111 cm, olieverf op doek, Museum voor Schone Kunsten, Gent © Lukas - Art in Flanders vzw, Foto Hugo Maertens / Sabam Belgium 2016.

H HET OOG VAN DE DICHTER

“INTERIEUR” VAN ERIK SPINOY

De lijst, geel lofwerk om een raam waarvan
de ruit vervormd is. Mijn kijken is in turen
omgeslagen. Neem ik dan toch een kamer waar?
Dit lijkt een haard waarboven, als een zuil

van rook, de schouw verrijst. Zijn eigen schilderijen
hangen in het schilderij. Op tafel lopen lome
hyacinten uit. Servieswerk zinkt ontmoedigd in
het tafelkleed met vlekkerige ruiten weg.

Nog vager is het beeld van hun omhelzing.
Ze zitten op een vlek die sofa is, de rug naar
heldergrijze schemering. Ze zijn in bruin

gekleed dat weinig scheelt. Hun handen en
gezichten komen van hetzelfde, borstelig, penseel.
Door niets zijn ze met twee, door niets vaneen te zien.

Uit: DIRK VAN BASTELAERE, BERNARD DEWULF, CHARLES DUCAL, ERIK SPINOY,
Twist met ons, Uitgeverij Den Gulden Engel, Wommelgem, 1987.

Een bepaald opvallende bundel van een uitgeverij die even snel verscheen als verdween, een briljante lancering middels een flamboyant gastcollege van een viertal jonge dichters en een prachtige reeks van acht rijmloze sonnetten waarin gezocht wordt naar vertrouwdheid en geborgenheid in een nog onbekende omgeving.

Die uitgeverij was Den Gulden Engel in Wommelgem (1986-1989), de uitgave was de bundel *Twist met ons* (1987), waarin Benno Barnard met trommelgeroffel en trompetgeschal aandacht opeiste voor Dirk van Bastelaere, Bernard Dewulf, Erik Spinoy en Charles Ducal. Met deze laatste is de senior van het kwartet genoemd – acht jaar ouder dan zijn collega's, die van 1960 zijn. Van drie van die vier op het schild gehesen dichters in aanbouw, die Barnard de zangerigheid van Anton van Wilderode en de woordenrijkdom van Jeroen Brouwers toeschreef, verscheen in *Twist met ons* een tiental gedichten. Van Bastelaere droeg uitsluitend zijn lange verhalende “anti-*Awater*”-gedicht (dixit Barnard) ‘Pornschlegel’ bij. Een jaar later kwam dat in zijn gelijknamige bundel terecht, zoals ook vrijwel alle gedichten van Dewulf en Ducal, zij het soms gewijzigd, een plaats vonden in later werk. Spinoy, die evenals Van Bastelaere en Tom Lanoye in Sint-Niklaas Van Wilderode als leraar had, is de enige die zijn reeks niet opnieuw gepubliceerd heeft.

Opvallend aan het viertal is dat drie van hen nogal wat schilderijgedichten geschreven hebben. De uitzondering is Charles Ducal. Spinoy debuteerde in 1986 met *De jagers in de sneeuw*, waarin een reeks van acht gedichten met die titel aan het gelijknamige schilderij van Brueghel is gewijd. Het is een favoriet van meer dichters; ook Rutger Kopland en Anna Enquist (zie *Ons Erfdeel 2/2012*) heeft het tot een van hun beste gedichten verleid. Van Bastelaere sloot *Pornschlegel* af met de reeks ‘De bolronde spiegel’, een titel die verwijst naar Van Eycks Arnolfini-portret. En Bernard Dewulf ten slotte schreef in *Blauwziek* (2006) een van een buitengewoon inlevingsvermogen getuigende reeks over Pierre Bonnards echtgenote en muze Marthe, die de schilder in de jaren twintig en dertig meer dan 350 keer in badkamerscènes vereeuwigd had.

De reeks van acht sonnetten die ik in het begin aankondigde, zijn van Erik Spinoy, die in de tijd dat hij ze schreef, midden jaren tachtig, zijn dienstplicht vervulde als leraar aan de nu niet meer bestaande Koninklijke Cadettenschool in Laken. Ze maken deel uit van de reeks ‘Oost, west’, een titel die je geacht wordt aan te vullen met “thuis best”. De reeks als geheel verbeeldt echter eerder een van melancholie doordrenkte zoektocht naar de verlangde verbondenheid met huis en geliefde, een *Winterreise*, dan dat ze tafereeltjes van biedermeierachtige huiselijkheid schildert. Die melancholie wordt overigens verluchtigd door ironie: de inhoud van het eerste sonnet, waarin zijn entree als militair docent beschreven wordt, contrasteert nogal met de titel ‘Blijde Inkomst’. ‘Interieur’, het vierde gedicht, gaat terug op een van de vele schilderijen met die naam van de impressionistische Latemse School-schilder Léon De Smet (1881 - 1966), de vier jaar jongere broer van zijn expressionistische collega Gustave. Erik Spi-

noy moet in het schilderij uit het Gentse Museum voor Schone Kunsten dat als vervolg-titel *De verliefden* heeft voor ogen hebben gehad, gezien de laatste twee strofen.

De Smet schilderde zijn interieur met verliefden in 1911, vijf jaar nadat hij in Sint-Martens-Latem was komen wonen en enkele jaren voor hij om aan de gevolgen van de Grote Oorlog te ontkomen zijn toevlucht in Londen zocht en daar een hooggeacht schilder van de High Society werd. Vanaf 1931 tot zijn dood in 1966 woonde hij in Deurle, in een huis dat nu zijn museum is. *Interieur of De verliefden* is een delicate symfonie in blauw met een opmerkelijk asymmetrische compositie: de schouw die “als een zuil van rook” boven de haard verrijst, staat ietwat links van het midden, en het linker schilderij is, anders dan het rechter niet in zijn geheel en door behang omringd, maar slechts gedeeltelijk weergegeven. Op de schouw prijkt een beeldje van zijn vriend George Minne, *De kleine relikdrager*. Beide schilderijen, eveneens interieurs, zijn cita-ten uit eigen werk, zoals ook Spinoy schrijft: “Zijn eigen schilderijen / hangen in het schilderij.” Minne laat hij onvermeld. Op het linker staat een op de rug gezien naakt naast een stoel. Of het de vrouwelijke helft van het verliefde paar rechts is, is onduide-lijk, maar het ligt gezien de geciteerde kunstwerken wel voor de hand dat De Smet het interieur van zijn eigen woonkamer in Latem heeft geschilderd, met daarin rechts beneden zichzelf en zijn geliefde. Om te laten zien hoe het was of als wensdroom.

Spinoy's gedicht is het vierde uit de reeks van acht en staat daarin dus als het ware links van het midden, evenals de schouw in het schilderij. Het kan toeval zijn, maar is dat misschien ook niet – je weet het bij die postmodernisten nooit. Ik vermoed dat de reeks zijn oorsprong vindt in het zoeken, en vinden, van een eigen huis dat vooral een thuis moet zijn, een zoektocht noodzakelijk geworden wegens zijn militaire dienstver-plichtingen in Laken. Binnen die reeks fungeert ‘Interieur’ als een verbeelding van een toestand waarin de geliefden opgaan in elkaar en als paar één zijn met het interieur – in de laatste strofen ligt de nadruk op het unisono geschilderd zijn van het paar als paar en van het paar ten opzichte van zijn omgeving. Het stel heeft een schutskleur, het valt niet op, wat correspondeert met de beschrijving van het schilderij als geheel in de eer-ste strofe. Dat wordt immers voorgesteld als diffuus, de objecten vervormend, onhel-der, als waargenomen in een vertekenende spiegel. Vandaar dat het kijken uren moet worden om nog een concrete voorstelling te kunnen zien. Dat resulteert in de vaststel-ling dat de beide verliefden “door niets” los van elkaar, als een plus een, zijn waar te nemen. Ze zijn versmolten in elkaar en met het interieur. Toch “oost, west, thuis best”, dus. Al helemaal als je de culminerende laatste dichtregel van het laatste gedicht uit de reeks, ‘Niets’, erbij betreft: “Twee harten zijn we, liefste, met dezelfde klop.”

ANTON KORTEWEG